

pag. nr K: 212

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Al. Wolności 10, 85-103 Bydgoszcz
tel. 51 72 18 61, 51 72 18 62, 51 72 18 63, tel. 50 48 51 25 22 186
e-mail: fund@wp.pl, ww.zawacka.pl
NIP 556 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Bydgoszcz

++ Owczarzak fuga^{WSK} W.N.

zd. Mazurkiewicz

ps. „Janka”, „Lusia”

K: 212/212 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Choczarzka Suga

J: K: 212/212 Pom.

Bydgoszcz WSK „Wielki”

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa

k. 6 s. 1-7

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

k. 5 s. 1-5

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

k. 2 s. 1-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – Inne...

k. - s. -

IV. Korespondencja

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”)

k. 15

VI. Fotografie

dwie ikonografii

I/1. Relacja - Owczarek Lucja:

- Relacja Owczarek Lucji spisane w jej domu przez Henryk Morsionkę w obecności p. Ludwiki Steudowej w Bydgoszczy 6 czerwca 1946., adpis [z teki E. Cieślak], rps. onp. k. 13.1-2
- Relacja j.w. msp. k. 20.3-4
- Schemat relacji otonke konspiracji Lucji Owczarek, data wpływu 21.01.93, (msp w 4 egzempl.) etc. k. 33.5-7

odpis [z kurtki ciętej]

Relacja Gwerańskiej Suci

spisana w jej domu przez Grupę Moniastką w obecności p. Ludwika Stenelowej w Bydgoszczy w dniu 4 czerwca 1976 r.

I. Dane osobiste

1. Gwerańska Suci z d. Maruskiewicz
2. 24.02.1908 r. w Bydgoszczy
3. A. nastawy. Stanisław, Franciszka z Chmielowskich
4. Inteligencja pracująca
5. Średnie
6. Bydgoszcz

II. Okres przedwojenny

1. Pracowała we własnym przedsiębiorstwie
- Drogaria Fed. Gólem ul. Grenwalderska 62
2. Członk. P.C.K. Kuray LOP, PCK, w Bydgoszczy
przerobka Młode Polki

III. Okres okupacji do maja 1945 r.

1. W początkach okupacji podamotłowałam
męża 1939 r. 11.09. w przeciwnej egzekucji -
nosilałam żalobę. Poniemwar nie zdajalam jej
po przepisowym okresie, na zapytanie sąsiadki
nieuuki, czemu to robisz, odpowiedzialam, że
noszę żalobę po bjerze nie, że to zostalam
aresztowana przez gestapo w 1940 r. Po 5 dniach
wytwali mnie z ich sąk Helmut Bum. gospodarz
domu z wdzierności dla męża, który ocalił
mu życie w początku wojny.

Nie podpisałam listy niemieckiej i dlatego
zanim na bylam „jako wrog Niemiec” przewi-
dziane na pomimo aresztowanie, uprzedzona
o tym przez Niemkę p. Scheine, uciec z domu 4.

ukrywałam się w Toruniu, Ciechocińsku do końca roku 1942. Skontrolowano mi drogi i mieszkanie, gdy sprawa uciekła przenieśliam do Bydgoszczy, do matki na ul. Traugutta i zaczęłam pracować w firmie „Ciszewskiego” jako pracownik fizyczny. Współpracownikami byli Halina Nowicka, Jakubowski, Schotowska Aleksandra.

2. Pierwszy kontakt z konspiracją przez p. Makowskiego (transport), który material do „Mieca i Fluga” w 1940. W lutym 1944 w Bydgoszczy zetknęłam się z J. Grusem „Stanisław”, który mnie wprowadził do organizacji ZWZ. Równocześnie zetknęłam się z Skulcem „Michał” i Antonim Jareckim „Piotr”, Cburkiem Mariusem „Hubert”, Józefem Zielinskim (kurier z Łodzi). Dla nich wyszukiwałam „meliny” oraz wiggotałam znajome do współpracy w organizacji konspiracyjnej. Zwerbowałam: Aleksandra Schotowską, Agnieszkę Szerygiel, Helenę Tykwińską i całą grupę b. c. c. i Młodych Polak, pracujących w handlu.

Mieły wszelkie pomoce w wyścigu odriery, żywności itp. - kartki żywnościowe z czego robiło się paczki dla uchodźców, więźniów obywatelskich i innych. Polaków ukrywających się lub potrzebujących. Byłam więc łączniczką, pomagałam potrzebującym. W końcu 1942 r. lub w początkach 43 r. na ul. Hetmańskiej gdzie się ukrywałam m. p. Marii Kaus, zetknęłam się z p. Leng „Teles” i Józef Cierniak. Przez me zatałam zaproszenia, o tym samym wiggotałam do pracy W.S.K. Później notarialnie zaświadczenie o swej pracy konspiracyjnej od Józefa Gorusa z d. 26.07.1960. oraz Bernarda Mironińskiego b. kom. Szarych Szeregów z dnia 8.08.1970. Odpisy tych zaświadczeń zobowiązuje się dać

Sprawdzam, czy są jakieś dane i podjęm
 przy mnie, w sprawie Mironińskiego
 Relacje z os. os. os. os.
 Prawdopodobnie 4.06.1976

Później to jest historyczny
 kolo w Bydgoszczy
 H. Dzwonarska Dąbrowa

Relacja OWCZARZAKOWEJ Łucji

spisana w jej domu przez Irenę Monsiorską w obecności
p. Ludwiki Stencłowej w Bydgoszczy
w dniu 4 czerwca 1976 r.

I. Dane osobiste

1. Owczarzak Łucja z d. Mazurkiewicz.
2. 24.02.1908 r. w Bydgoszczy.
3. Anastazy-Stanisław, Franciszka z Chmielewskich.
4. Inteligencja pracująca.
5. Średnie.
6. Bydgoszcz,

II. Okres przedwojenny

1. Pracowała we własnym przedsiębiorstwie - Drogeria Pod Orłem,
ul. Grunwaldzka 52.
2. Członek PCK. Kursy LOP, PCK w Bydgoszczy, prezeska Młode Polki.

III. Okres okupacji do maja 1945 r.

1. W początkach okupacji po zamordowaniu męża w 1939 r. 11.09. w
pierwszej egzekucji, nosiłam żałobę. Ponieważ nie zdjęłam jej
po przepisowym czasie, na zapytanie sąsiadki Niemki, czemu to
robię, odpowiedziałam, że noszę żałobę po Ojczyźnie. Za to
zostałam aresztowana przez gestapo w 1940 r. Po 5 dniach wyrwa-
li mnie z ich rąk Helmut Bum gospodarz domu z wdzięczności
dla męża, który mu ocalił życie w początku wojny.

Nie podpisałam listy niemieckiej i dlatego zmuszona zosta-
łam "jako wróg Niemiec" przewidziana na ponowne aresztowanie,
uprzedzona o tym przez Niemkę p. Scheiwe, uciec z domu. Ukry-
wałam się w Toruniu, Ciechocinku do końca roku 1942. Skontro-
lowano mi drogerię i mieszkanie. Gdy sprawa ucichła powróciłam
do Bydgoszczy, do matki na ul. Traugutta i zaczęłam pracować
w firmie "Ciszewskiego" jako pracownik fizyczny. Współpracow-
nikami byli: Halina Nowicka, Jakubowski, Sokołowska Aleksandra.
W firmie tej pracowałam do końca okupacji.

912/Pow
W

2. Pierwszy kontakt z konspiracją przez p. Makowskiego /transport/, który należał do "Miecha i Pługa" 1940 r. W lutym 1941 w Bydgoszczy zetknęłam się z J. Grussem "Stanisław", który mnie wprowadził do organizacji ZWZ. Równocześnie zetknęłam się z Szulcem "Michałem"; Antonim Jarockim "Piotr", Oburskim Marianem "Hubert", Józefem Zielińskim /kurier z Łodzi/.

27

Dla nich wyszukiwałam "meliny" oraz wciągałam znajome do współpracy w organizacji konspiracyjnej. Zwerbowałam: Aleksandrę Sokołową, Agnieszkę Szczygieł, Helenę Tyklińską i cały szereg b. członkiń Młodych Polek, pracujących w handlu. Niosły wielką pomoc w uzyskaniu odzieży, żywności itp, kartki żywnościowe z czego robiło się paczki dla ucieleńców, więźniów obozowych i innych Polaków ukrywających się lub potrzebujących.

7

Byłam więc łączniczką, pomagałam potrzebującym. W końcu 42 r. lub w początkach 43 r. na ul. Hetmańskiej gdzie się ukrywałam u p. Marii Kaus, zetknęłam się z p. Leną "Teklą" i Ireną Cierniak. Przez nie zostałam zaprzysiężona, a tym samym wciągnięta do pracy w WSK.

Posiadam notarialne zaświadczenia o swej pracy konspiracyjnej od Józefa Grussa z dnia 26.07.1960 r. oraz Bernarda Mrozińskiego b. kom. "Szarych Szeregów" z dnia 8.08.1970 r. Odpisy tych zaświadczeń zobowiązuję się dać Polskiemu Towarzystwu Historycznemu - Koło w Bydgoszczy.

/-/ Owczerek Lucja.

Stwierdzam własnoręcznie podpisu przy mnie złożonego

/-/ Irena Monsiorska

Relatorka ociemniała.

Bydgoszcz 4.06.1976 r.

Za zgodności odpisu

Monsiorska Bydgoszcz 11.XI 1976r

S C H E M A T R E L A C J I

członka konspiracji ŁUCJI OW CZARZAK

Łucja Owczarzak z domu Mazurkiewicz, urodzona 24.02.1908 w Bydgoszczy, z ojca Anastazego Mazurkiewicza i matki Franciszki Chmielewskiej.

Przed wojną mieszkała w Bydgoszczy, ul.Grunwaldzka 52, dom został zbombardowany, podczas wojny mieszkała na ul.Traugutta, po wojnie przy ul.Grunwaldzkiej 3 i ul.Swierczewskiego 20/2 /obecnie ul.Sw. Trójcy/.

W 1927 r. ukończyła szkołę średnią, pracowała w biurze, w 1928 r. wyszła za mąż za Jana Owczarzaka, właściciela drogerii "Pod Orłem" sklep mieścił się przy ul. Grunwaldzkiej 52.Pracowała wspólnie z mężem do czasu wojny. Mąż był Komendantem LOPP Bydgoszcz-Okole. 7.09.1939 r. po "Krwawej Niedzieli" został aresztowany i skazany na dwukrotną karę śmierci przez niemiecki sąd doraźny /Sondergericht/ rozstrzelany dnia 11.09.1939 o godz. 17¹⁵ na terenie więzienia w Bydg. Do 1939 r. tzn. do wybuchu wojny Ł.Owczarzak działała w Pomocniczej Służbie Kobiet, prowadząc szkolenie z zakresu I pomocy.Po rozstrzelaniu męża była prześladowana i zmuszona do ukrywania się.

Od wiosny 1940 r. została zaprzysiężonym członkiem Ruchu Oporu ZWZ/AK początkowo pracowała jako łączniczka przy Sztapie K.O.Pom.AK, działała pod pseudonimami "Janka" "Lusia".Współpracowała m.i. z mjr Józefem Grussem.Prowadziła akcję charytatywną wśród rodzin pomordowanych i aresztowanych przez gestapo.Od 1944 r. kierowała Wydziałem Opieki Społecznej dla ofiar gestapo.Ponadto wyszukiwała kwatery dla członków sztabu K.O.AK na terenie Bydgoszczy. Dostarczała także materiały opatrunkowe na różne punkty kontaktowe.Utrzymywała

podczas okupacji kontakty: z Urszulą Klunder, Zofią Białą, Aleksandrą Sokołowską ps. "Elżbieta", Franciszką Gendaszek. Po wojnie dalej kontynuowała pracę podziemną w WIN-ie. W 1946 r. została aresztowana, przesłuchiwana, bita przez UB, wreszcie zwolniona na skutek jakiejś interwencji w kwietniu 1947 r.. Od 1947 do 1958 roku utrzymywała kontakty z Władysławą Tojza ps. "Teresa" /zwolnioną z więzienia z Gdańska na skutek zastosowania amnestii/.

Po wyzwoleniu pracowała dorywczo jako higienistka na koloniach letnich FWP i PGR organizowanych przez ośrodki w Bydgoszczy. Swoją matką opiekowała się do jej śmierci tzn do 1959 r., potem pracowała chałupniczo. Od 1960 r. prowadziła kiosk "Ruchu" przy ul. Świerczewskiego 28. Ze względu na zły stan zdrowia, utrata wzroku /jaskra/ została inwalidą I grupy, dalej mieszkała sama przy ul. Świerczewskiego 20/2.

W 1973 r. rozpoczęła starania o przyjęcie jej w poczet członków ZBOWiD. Przedstawiła dwóch świadków: Jana Lalnika, zam. w Bydgoszczy ul. Siedlecka 185 i Aleks. Pietraszaka, zam. w Bydgoszczy ul. Nakielska 45/4 - prośba została odrzucona. Następnie dostarczyła do ZBOWiD zaświadczenia potwierdzone notarialnie 1/ Bernarda Mrozińskiego z Bydgoszczy, ul. Nowodworska 40/5 z dnia 25.9.1973 r. oraz Józefa Grussa, zam. w Bydgoszczy, ul. Świerczewskiego 3/8 z dnia 25.7.1960 r. - prośbę odrzucono. Po czasie dostarczyła zaświadczenia nowych świadków- członków ZBOWiD-u Aleksandrę Sokołowską ps. "Elżbieta" zam. w Bydgoszczy ul. Norweska 4/38 oraz Joannę Krawczyk z Bydgoszczy, zam. ul. Nowa 12. W końcu ZBOWiD przyjął ją jako podopieczną / nr ewid. 8932/ głównie z uwagi na rozstrzelanie jej męża przez Sondergericht w 1939 r. a nie ze względu na jej pracę konspiracyjną. Od 1987 r. jako inwalidka I grupy została członkiem nadzwyczajnym ZBOWiD.

Łucja Owczarzak przeżywała trudne chwile, musiała walczyć o swój

byt i utrzymanie mieszkania, które znała z czasów kiedy jeszcze widziała. Toczyła boje poprzez prasę / Tygodnik Powszechny, Życie Warszawy, Kurier wieczorny / a od czasu kiedy jej współlokatorem został syn milicjanta, chciano ją wykwaterować. W końcu doszło do rozprawy w Sądzie Administracyjnym w Gdańsku, wyrok zapadł na korzyść Łucji Owczarzak, zwyciężyła nie na długo. W tym czasie opiekowała się nią młodzież z kl.III i IV Zespołu Szkół Mechanicznych nr 1 a także Dyrektor szkoły i pedagog p.Pacholec. Młodzież dwa razy w tygodniu sprzątała pokój, przynosiła węgiel i wodę , wynosiła pomyje na podwórze/ pokój nie był skanalizowany/ oraz robiła zakupy. Z uwagi na to , że Ł.Owczarzak była człowiekiem bardzo kontaktywnym , miała wielu przyjaciół. Była wielkim humanistą, pisała wiersze i urządziła spotkania autorskie, co pomagało jej przeżyć. Ze strony rodziny opiekowali się nią jej siostrzeńcy / m.i.Jerzy Kuhl/. Oprócz rodziny pomagali jej dorywczo znajomi z konspiracji np.Urszula Zbikowska, zam.^wBydgoszczy ul. Czarnieckiego 15/28. Ł.O. umarła z 1.01.1989 r. w "Państwowym Zakładzie Specjalnym" w Luszkówku prowadzonym przez siostry Albertynki, pochowana na cmentarzu Nowofarnym w Bydgoszczy, ul.Artyleryjska.

Zrodła: ZBOWiD i Arch.Państwowe w Bydgoszczy - nr ewid. 8932
pismo do Arch.Państw. 061-III/89 z dnia 22.03.1989
relacje: Władysława Tojza ps."Teresa", Urszula Zbikowska
Ewa Kuhl-dostarczyła część dokumentów

Dokumentacja: 1. Wojew.Arch.Państw. Bydg. - zaświadczenie 20.8.1970
2. Oświadczenie Świadka-Janina Krawczyk 10.12.1976
3. " " " - Aleks.Sokołowska 14.12.1976
4. Zaśw. Józef Gruss - 25.7.1960
5. " Barnard Mroziński- 25.9.1973
6. Pokwitowanie dla Arch.Państw.- Aleks.Sokołowskiej
- 19.1.1978

Opracowała: Maria Tojza Mańkowska

M. Tojza
20.01.98

I/2. Dokumenty - Ooczarniak Lucja:

- Księstwo woj. Arch. Państw. w Bydgoszczy
o wyroku na Janie Ooczarniak (mężu Lucji
Ooczarniak) 20. VIII 1945, kseno k. 1 s. 1
- Księstwo świadka Grussa Józefa, Bydgoszcz
25 lipca 1960, kseno k. 1 s. 2
- Księstwo świadka Kozłowskiego Bernarda,
Bydgoszcz 25 września 1973, kseno k. 1 s. 3
- Oświadczenie świadka Krawczyk Joanny,
Bydgoszcz, 10 XII 1976, kseno k. 1 s. 4
- Oświadczenie świadka Aleksandry Sokolowskiej,
Bydgoszcz 14 XII 1976, kseno k. 1 s. 5-6

Wojewódzkie
Archiwum Państwowe
Bydgoszcz
Dworcowa 55 — Tel. 206-70

Nasz znak
842-426

1
Data
20. VIII 70 r.

Zaświadczenie

Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Bydgoszczy zaświadcza na podstawie przechowywanych akt Sondergericht Bydgoszcz sygnatura Kls 2/39, że Jan Owczarzak /w aktach piszą Owczaczak/ urodzony 14 maja 1904 r. za udział w wypadkach wrześniowych 3 września 1939 r. w Bydgoszczy, wyrokiem Sądu Specjalnego w Bydgoszczy dnia 11 września 1939 został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano w tym samym dniu /11 września 1939 r./ na dziedzińcu więziennym, w Bydgoszczy przez rozstrzelanie.

Zaświadczenie niniejsze Archiwum Bydgoskie wydaje dla potrzeb Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Dyrektor
Wojewódzkiego Archiwum Państwowego

(mgi F. Federowicz)

Gruss Józef zam.
Bydgoszcz

Bydgoszcz 25 lipca 1960r.

Z a ś w i a d c z e n i e

Zaświadczam i potwierdzam własnoręcznym podpisem, że osobiście mi znana Ob. Owczarzakowa Lucja zamieszkała w Bydgoszczy przy ul. Gen. Swierczewskiego 20) jest zasłużoną działaczką niepodległościową.

Ob. Owczarzakowa zaraz po rozstrzelaniu Jej męża przez Gestapo poświęciła się pracy konspiracyjnej i była przez cały czas okupacji jako jedna z głównych organizatorek i kierowniczek pracy Kobiet w A.K. na terenie Pomorza.

W pracy tej zawsze wyróżniała się swoim przyotyżmem, niezłomną postawą i odwagą.

Powyższe dane są mi znane bowiem w tym czasie byłem w Sztabie Okręgu A.K. na Pomorzu.

Zaznaczam, że znany mi jest przepis § 140 K.K. o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

Gruss
/ Gruss Józef /
Dow. Osob. ZC 604283

Wzrost: 1028/1322

Ja, Aleksander Jankowski, sekretarz Urzędu w Bydgoszczy, w dniu 25 lipca 1960 roku, w Bydgoszczy, przy ulicy Gen. Swierczewskiego 20, po przeczytaniu przez siebie powyższego zeznania, stwierdzam, że jest ono zgodne z prawdą i nie zawiera fałszywych zeznań. Wobec tego, w imieniu Urzędu, potwierdzam i zaświadczam, że powyższe zeznanie jest zgodne z prawdą. Wzrost: 1028/1322. Data: 25. lipca 1960r.

Alexander Jankowski
Sekretarz

Bernard Mroziński
Bydgoszcz

Bydgoszcz, dnia 25 września 1973

Z a ś w i a d e z e n i e

Niniejszym zaświadczam, że os. Lucja Owczarzaka ps. "Janina" ur. 24 lutego 1908r w Bydgoszczy i obecnie zamieszkała w Bydgoszczy przy ul. Gen. Świerczewskiego Nr. 20/2, od wiosny 1940r. do stycznia 1945r., była członkiem ruchu oporu Polski Walczącej. Początkowo w szeregach Związku Walki Zbrojnej a potem Armii Krajowej. Trzech cały czas w Bydgoszczy. Początkowo pełniła służbę przy sztabie Inspektoratu Z.W.Z.-A.K. Pomorze a potem prowadziła grupę kobiet A.K. Kierowała wydziałem opieki społecznej dla ofiar Gestapo.

Jej mąż Jan Owczarzak w 1939r podczas obrony kraju był dzielnicowym komendantem Ligi Obrony Kraju w Bydgoszczy, dzielnica Okole. Za swój "fanatyczny" patriotyzm i pełnienie obywatelskich obowiązków, okupacyjny sąd doraźny (Sondergericht) w Bydgoszczy skazał go na karę śmierci przez rozstrzelanie. Wyrok wykonali dnia 11 września 1939r. Był pierwszą ofiarą tego sądu.

Pani Lucja Owczarzaka obywatelstwa niemieckiego nie przyjęła. W społeczeństwie polskim zawsze miała opinię gorącej patriotki i ofiarnej działaczki społecznej. Swoją patriotyczną postawą była wzorem dla gnębionych i prześladowanych Polek. Społeczeństwo polskie darzyło ją pełnym zaufaniem. Nie załamała się pod ciężarem prześladowań okupanta ale z własnej woli podjęła decyzję do czynnego włączenia się do narodowej walki z okupantem i podjęcia pracy społecznej dla swego polskiego narodu, pod okiem hitlerowskich dozorców i oprawców.

Wszystkie zlecenia swoich przełożonych wykonywała chętnie i odwrotnie.

Niniejsze zaświadczenie wystawiam na życzenie wyżej wymienionej dla Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Jestem świadomy odpowiedzialności i obowiązku obywatelskiego za prawdziwość mojego oświadczenia.

Bernard Mroziński
Bernard Mroziński, ps. Iruś
Komendant Szarych Szeregów
województwa Pomorza Gdańskiego
i członek Inspektoratu A.K.
Pomorza Gdańskiego.

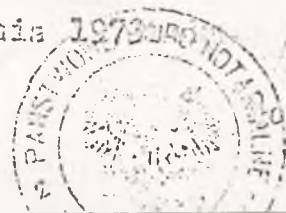
Reperatorium A-annex /1973

Ja, Miroslaw SUCHY, notariusz urzędujący w Państwowym Biurze Notarialnym w Bydgoszczy poświadczam, że podpis powyższy umiał w mojej obecności za własnoręczny.

Bernard Mroziński, syn Seweryna i Franciszki, zamieszkały w Bydgoszczy przy ulicy Nowodworskiej pod numerem 40/5. Tożsamość wymienionego ustaliłem na podstawie okazanego dowodu osobistego wydanego za numerem 7663859 seria EK.

Pobrano 10.-złoty opłaty skarbowej w myśl § 12 rozp.Rady Min. z dnia 23.2.1970 roku - oraz 30.-złoty opłaty notarialnej z § 21 rozporządzenia.

Bydgoszcz, dnia 26 września 1973
M. Suchy
Notariusz

Joanna Krawczyk
malarska

Bydgoska, dnia 10. XII 1976 r.
(miejscowość)

(Nazwisko, imię, pseudonim i adres składającego oświadczenie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): Grupa Krajowej Męźniarka obozów Majdank, Pawielskich i Buchenwald

świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(a) się dowodem osobistym ser. i numer RH 5946265 wydanym dnia 2. XII 1966 r. przez P.M.M.O Bydgoszcz

o s w i a d c z a m:

że Ob. Lucja Orszanek syn (córka) Stanisław Franciszek urodz. dnia 21. II 1932 roku w Bydgoszcz

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(cą) oświadczenie i czasokres od — do): Grupa Krajowej Męźniarki się z ob. Orszanek w październiku 1940; kontakt do czasu mego aresztowania t.j. do sierpnia 1943

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim Janka i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): w okresie od 1940 do 1943, przekazywała mi materiały kontaktowe, organizowała na terenie miasta melior i przekazywała akcję charytatywną.

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej H693/15p wydanej przez Zarząd Okręgu w Bydgoszcz

Własnoręczność podpisu stwierdza się:
Orszanek
(niezobowiązująco) podpis odpowiednich władz lub Zarządu ZBoWiD)

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem
Krawczyk Joanna
(Nazwisko, imię, podać wojskowy, funkcja, stanowisko)
Łacmiska 15

Kulakowska Aleksandra

Budowa

dnia *11. VII* 1976 r.

5

(Nazwisko, imię, pseudonim i adres składającego oświadczenie)

ГЛАСНОСТ

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(czka) (wymień formację) *Ruchu Oporu*, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do: *Armii Krajowej od 1943 do 1945*

świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(a) się dowodem osobistym seria i numer *24 0088 300* wydanym dnia *18. VIII* 1965 r. przez *R. M. W. O. Budowa*

o s w i a d c z a m i . e s

ze *Obrazek* *Obrazek* syn (córka) *Stanisław; Franciszka* urodz. dnia *21. II* roku w *Budowa*

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymień formację) *Ruchu Oporu*, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(cą) oświadczenie i czasokres od — do: *Armii Krajowej, w latach 1943-1945. Działalność w ramach oddziału w Budowie, w 1944 r. w oddziale w Budowie, w 1945 r. w oddziale w Budowie.*

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim *Janek* i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod którym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): *od 1943 do 1945 w ramach Armii Krajowej, w oddziale w Budowie, w 1944 r. w oddziale w Budowie, w 1945 r. w oddziale w Budowie.*

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej _____ wydanej przez Zarząd Okręgu w _____

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem

Aleksandra Kulakowska

(pieczęć i podpis odpowiednich władz lub Zarządu ZBoWiD)

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko)

Reprezentacja A nr/18524/19 76

Podjęto Dnia Notarialna w Bydgoszczy
po wiadomości, że podpisał **drugostronny** ~~-----~~ **położony**, umiał (a, i, ty)
właśnie w obecności podpisanego notariusza

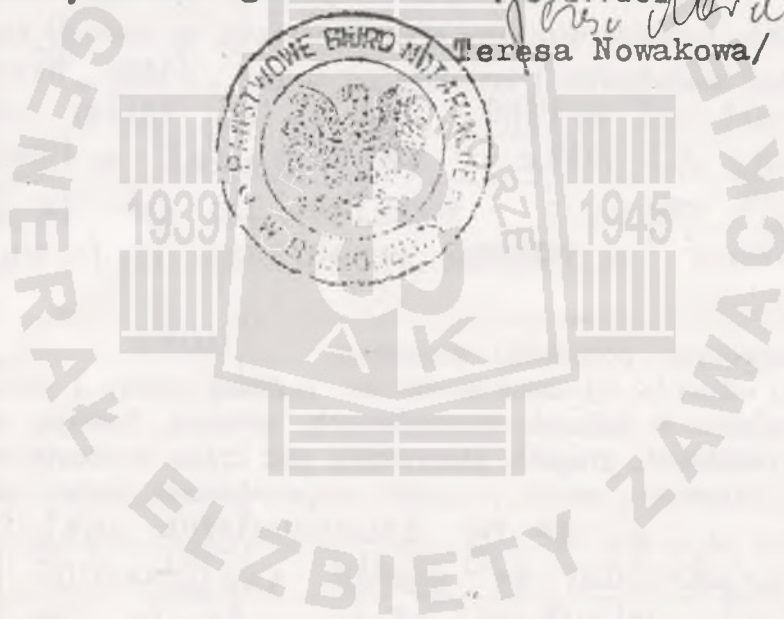
**Aleksandra Halina Sokołowska, córka Konstantego i Seweryna,
zamieszkała w Bydgoszczy przy ulicy Norweskiej pod numerem
4/38**

którego (ci, ych) tożsamość udalił notariusz na podstawie dowodu
osobistego nr 5538300

sędzi RH

Wzbrano opłaty skarbowej zł **10,-** z § 14 rozporz.
Rady Min. z dnia **29.12.75** oraz tytułem opłaty notarialnej
z §§ 21, 26, 28 o opłatach notarialnych zł **30,-** Omówienia: skresl.
wyższy położony"

Bydgoszcz, dnia **27 grudnia 1976** notariusz
Teresa Nowakowa
Teresa Nowakowa/

II. Materiały uzupełniające relację: Owczarek Lucja:

1. Biogram Owczarek Lucji opracowany przez Marię
Toję Marinkowską, 25.11.92, msp. w eprempł.

k. 1 s. 1

2. Sokolowska A., „Owczarek Lucja”, [w:] „S.B.K.P. 1939-1945”
pół red. Hanny Maciejewskiej - Marinkowskiej, Elżbiety Zawackiej,
tom I 1994, cz. I, s. 163.

k. 1 s. 2

?) (1892- 1945?), zca szefa
prze.
zechowo pow. Lipno, syn
y z d. Pawłowskiej. Wy-
zne. Żołnierz Legionów i
ici pow. lipnowskiego,
ewickiej w stopniu plut.,

ii we Włocławku przy ul.
racie w Wydziale Opieki
został zaprzysiężony do
iego ps. "Gracjan", wów-
tu Włocławek. Otrzymał
ości KO na stanowisko
nie Orszta było równo-
O. Tu odbywały się też
adomość stanowi gryps z

owadzona do konspiracji
, więziona była w obozie
(1923-....) była łączniczką
, była łączniczką Gustawa
na była w obozie konc.
szka w Olsztynie.

Spryszyńska I.

Barbara Targińska

**Owczarzak Lucja z d. Mazurkiewicz ps. "Janka",
"Lusia" (1908-1989), łączniczka Insp. Bydgoszcz i
sztabu KO AK Pom., czynna w samopomocy.**

Ur. 24 II 1908 r. w Bydgoszczy, w rodzinie
inteligentkiej Anastazego i Franciszki z d. Chmie-
lewskiej. Po ukończeniu szkoły średniej w 1927 r.
przeszła kurs LOPP i PCK. Była prezeską Tow. Młodych
Polek. Po wyjściu za mąż pracowała we własnym sklepie
drogeryjnym "Pod Orłem" w Bydgoszczy.

Kontakt z konspiracją nawiązała w 1940 r. przez
Makowskiego, członka org. "Miecz i Pług". W lutym
1941 r. zetknęła się z Józefem Grussem ps. "Stanisław",
szefem wywiadu KO ZWZ-AK Pom., który wprowadził
ją do służby konspiracyjnej w ZWZ. Miała kontakt z
Aleksandrem Schulzem ps. "Michał", →Antonim Jaro-
ckim ps. "Piotr", Józefem Zielińskim (kurier z Łodzi),
którym wyszukiwała "meliny". Do służby w AK zwerbowała m.in. →Aleksandrę Sokołowską
ps. "Elżbieta", Agnieszkę Szczygieł, Helenę Tyklińską. Na początku 1943 r. Owczarzakowa
zetknęła się z Heleną Szajkowską ps. "Tekla", referentką WSK Insp. AK Bydgoszcz, która
wciągnęła ją do służby łączności WSK. Kierowała również Wydz. Opieki Społecznej
Inspektoratu.

Od stycznia 1945 r. nadal pozostawała w konspiracji, kontynuując następnie działalność
w WiN. Aresztowana w 1946 r. przez UB w Bydgoszczy była więziona do kwietnia 1947 r. Po
wyjściu z więzienia została wykwaterowana ze swojego mieszkania przy ul. Grunwaldzkiej 1.
Pracowała dorywczo w różnych miejscach pracy do chwili utraty wzroku w 1973 r.
Zmarła 21 I 1989 r.

Mąż Owczarzakowej Jan, kmdt LOPP w dzielnicy Bydgoszcz-Okole, został rozstrzelany
przez Niemców 11 IX 1939 r., za udział w "krwawej niedzieli".

AP AK, T.: Owczarzak Ł., Sikorska W.

Aleksandra Sokołowska

*Słow. biograficzny konspiracji pomorskiej
1939-1945, pod red. Maciejewskiej-Marcin-
kowskiej E. i Ławackiej S., Toruń 1994, s. 1.*

T: K: 212/212 Pom.

Bydgoszcz

Odczytanie Surja

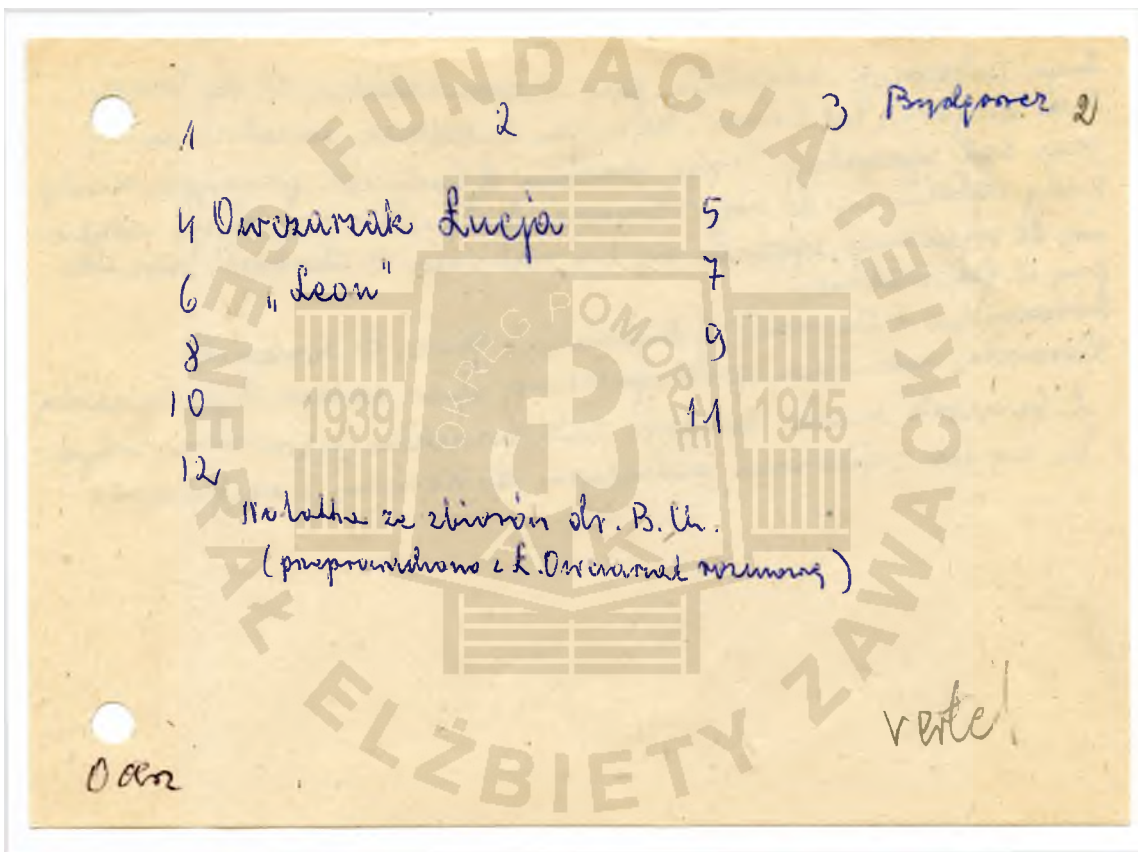
V. Kartę informacyjną

k. 15

Overcoat. Kupa
zd Marwicki
zona zaliczenia R 1939
melina Goursa
dane do
pioniera Kischel
rynow

Bydgoszcz
I. 1

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 2.12/1011
data wpływu _____

Lucja Owcarska mieszkała przy ul. Głównalobkiej 44, przy Yarnes.
Miała drożyznę „Pod Ostem”, którą Jan Owcarski sprzedał skromny
przez Sąd Specjalny. Po jego straceniu L. Owcarska przysięgła zemstę.
Kiedy zbliżał się do niej Bronisław Makowski z propozycją wstąpienia
do organizacji, zgodziła się bez wahania. B. Makowski mieszkał
przy ul. Głównalobkiej.

Kierownictwo L. Owcarska: J. Myśliński, J. Grusz, B. Kozłowski.

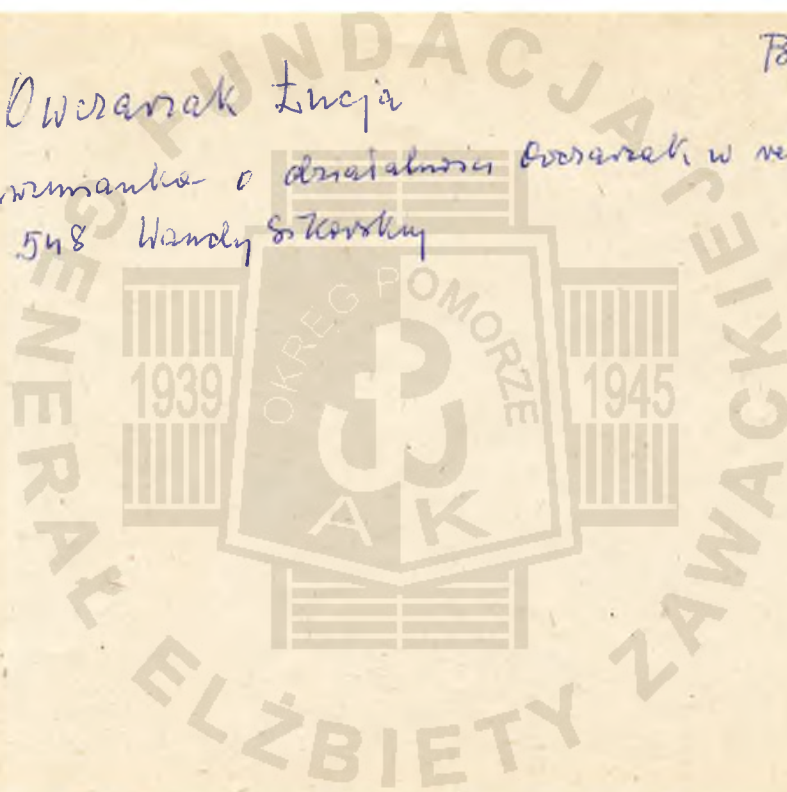
Kierownictwo wydziałem opieki społecznej opiar gwałtów. Była Izabela.
L. Owcarska miała kontakt ze S. Nowickim, J. Gruszem. Widywa-
ła się też z oficerami policji do Warszawy i na Wybrzeże.

Owczarniak Lucja

Bydgoszcz 8

memoriał o działalności Owczarniak w relacji

548 Wandry S. Kowalski

- 1
- 2 212 Pam
- 3 *Teatrni*
muzyka Bydgosz
- 4. *Owczarnia Łuczka*
- 5 *Marmur Kwisior*
- 6 *Gras*
- 7
- 8 *Amatory - Stanisław*
Franciszka z Chmielowskich
- 9 24 II 1908 v *Bydgosz*
- 10 *Bydgosz*
- 11 *awent 1940 v 5 dni*

Bydgosz
4

323/1899
K WW/23216

verte

WSK Podchorążych Piel

1, 2, 3

od 1942 praca w fabryce broni "Cisewski"
w Bydgoszczy

już w r 1940 kontakt z p Makowskim z "Kucere i
Pługa"

lutym 1941 - Gross, sef II, wprowadze do ZWZ
organizowanie milicji, werbowanie ludzi, Egzeranckie

W Koncu 1942 kontakt z "Tobyl" z WSK i zaprow-
nijzone

AK 5
Bydgoszcz

OWCZARZAK Lusia
ps. "Janina", "Lusia"

urodz. 24 II 1908 r. w Bydgoszczy. Kontakt
z komunistami i organizatorami w 1940 r. i 1941 r.
spotyka się z J. Grosselem ps. "Krzysztof" który
oprowadza ją do służby kasp. w ZWZ. Def. iusp
HK Bydgoszcz Helena Szajkowska. Oprowadza
ją do służby iugroskiej WSK.

Zob. Stowick Biogr. iusp. Polnowskiej
Fundacja "Archiwum Pomorskie HK
Janin 1994 r. T. 1, s. 163.

Wdeu/2001

FUNDA
Bydgoszcz

Z.W. Z.-PK
OKR.
Pomorzanie

6

Owczarzak Lucja
ps. „Janka”
& d. Masurkiewicz H.

W tej miejscowości przy ul. Grunwaldzkiej 22
w Bydgoszczy mieścił się punkt kontaktowy
Komendy Okręgu. Tu przechowywano archiwola
i wykonywano prace kancelaryjne.

Kob. Bogdan Chrzaniowski } „Polska Podziemna na
Andrzej Gajbrowski } Pomorzu w l. 1939-1945
Krzysztof Steyer }

M. M. 2006r. Wyd. „Oska” Polnord 9d 2005r. str. 157.

Owczarek winno być
Owczarek Luga
ps. "Lusia"

Pomocę z
WiN
WSK

Do Holmie Kreszowski kmołke
WSK na Pomocę (WiN)

zob: "Zeszyty Historyczne WiN" nr 8/2003;
zob: kres. probl. Q O A X

zob. vi 103

Były
Dok

8

†
Z głębokim żalem zawiadamiamy, że dnia 21 stycznia 1989 roku zmarła nasza kochana ciocia, bratowa i szwagierka, były członek Armii Krajowej Sp.

ŁUCJA OWCZARZAK

z domu Mazurkiewicz — lat 81

Pogrzeb z mszą św. żałobną odbędzie się 24 stycznia 1989 roku o godz. 14.00 na cmentarzu Nowofarnym przy ul. Artyleryjskiej.

(3532)

RODZINA

T 1989

Otwarcie Sługi

Bydgoszcz 9

zob. T. K: 581/581 Pom. Antkiewicz Eugeniusz

s. 14

Mi x'03

Otwarcie nowej dróg

Bydgoszcz¹⁰
AK

W tym mieszkaniu w Bydgoszczy przy ul. Świętej
Trójcy było okresowo "skrytka poczty"; współpra-
cowata z Ekspedycją przy Placówce KWK - AK w Emi-
lianowie

zob.: J. M.: 418/1044 Wrembel Henryk
t. 2 s. 17

10

BYDGOSZ
ZŁO AK

11

OWCZARZAK EUCJA

„LUSIA”, „JANKA”

Zdb. APAK, INSP. BYDG., T.: DUTKIEWICZ E., JAKUBOWSKI M.,
SIKORSKA W., SOKOŁOWSKA A., SOKOŁOWSKI B.,
ŻBIKOWSKI W., BARTEL-ROGOZIŃSKA K. >

Pomorze
WIN

12

Owczarzak Lucja

~~XXXXXX~~ ps. "Lusia"

- łączniczka i kolporterka prasy i ulotek
szczebla okręgowego. orga. Wolność i Niezawisłość.
Aresztowana IV. - VII. 1946 r. przeszła ciężkie
śledztwo.

Mat. z Konfer., "Armia Krajowa na Pomorzu",

str. 79, 83

K. 80jt. 4.

84v

340 GOSZCZ
41N 13

1. OUCZARZAK LUCJA

2. KUPCOWA

3. „ZIEMIA POMORSKA” ART. 2 1946r. (?)

v.z.

WIN 14

OWCZARZAK TUCJA, ps. "LUSIA"

Kupcowa. Ciotneki WIN-u. Asenkomasa
w 1946r. jonek UBP.

Do.: Liczba Pomocna, b. nr z 1946r.
[ksenokopia].

KKP

OWCZAKOWA LUCJA, ps. 'LUSIA'

'Wil' 15

Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w składzie:
prezadzielnicy mjr Władysław STASICA, Tomicy: por. Władysław
DRODZKI i por. Eugeniusz HAWRONA w obecności podpułkownika
WPR w Bydgoszczy por. Józefa SIKORSKIEGO, w wyniku rozprawy
sądowej odbytej w dniach 18, 19, 20, 21 i 25 września 1946 r.
skarżą Ł. Owczakową na 1 rok więzienia oraz utratę
praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na 1 rok.

Źród.: Czarna Księga Wyżsiami Sprawiedliwości w śmiertelne
komunistycznych okupantów (odcinek 23), Oświe
Piały, miesięcznik WIN nr 4/8 1993 r., s. 18-20

KRP

K-212

WSK Bydgoszcz

++

Owczarzak Lucja

Owczarzak Lucja ps. „Janka”, „Lusia”

STANOWISKO

